

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA WEBER I INNI p. POLSCE

(Skarga nr 23039/02)

WYROK

STRASBURG

dn. 27 kwietnia 2010 r.

PRAWOMOCNY

dn.27.07.2010r.

Wyrok ten stał się prawomocny zgodnie z wymogami określonymi w artykule 44 § 2 Konwencji. Wyrok ten podlega korekcie wydawniczej przed opublikowaniem go w ostatecznej wersji.

W sprawie Weber i inni p. Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (czwarta sekcja), jako izba składająca się z następujących sędziów :

Nicolas Bratza, *przewodniczący*,
 Lech Garlicki,
 Giovanni Bonello,
 Ljiljana Mijović,
 David Thór Björgvinsson,
 Ledi Bianku,
 Mihai Poalelungi,

oraz Fatoş Araci, *zastępcy kanclerza sekcji*,

Obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 30 marca 2010 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu :

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 23039/02) wniesionej w dniu 25 sierpnia 1999 roku przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na podstawie artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez czterech obywateli polskich Państwa Izabelę i Jana Weberów, Pana Mieczysława Webera i Panią Janinę Wajdę („skarżący”). -/-

2. Skarżący, którym przyznano pomoc prawną, byli reprezentowani przez mecenasa Radosława T. Skowrona, adwokata praktykującego w Krakowie. Rząd polski („Rząd”) był reprezentowany przez jego pełnomocnika Pana Jakuba Wołasiewicza, z Ministerstwa Spraw Zagranicznych. -/-

3. Skarżący i Rząd zgłosili uwagi, co do meritum sprawy (artykuł 59 § 1 regulaminu). -/-

STAN FAKTYCZNY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

4. Skarżący urodzili się odpowiednio w 1928 r., 1918 r., 1949 r. i w 1945 r. Mieszkają w Starym Sączu. -/-

5. W dniu 20 marca 1999 r. J.W., syn i brat skarżących został znaleziony w swoim mieszkaniu, martwy, poważnie zraniony w głowę. Według skarżących, krewny nigdy nie chorował, a w szczególności nie cierpiał nigdy na nadciśnienie czy dolegliwości związane z sercem. -/-

6. Lekarz karetki pogotowia ratunkowego przybył na miejsce zdarzenia i stwierdził zgon ofiary z nieznanej przyczyny, wykluczając jako przyczynę śmierci zawał mięśnia sercowego, wylew czy zator płucny. Na miejsce zdarzenia przybyli również funkcjonariusze z komisariatu w Starym Sączu. Mieli oni zawiadomić o zgonie dyżurnego prokuratora. Następnie lekarz z przychodni rejonowej podpisał kartę zgonu opierając się na informacjach przekazanych przez lekarza z zespołu medycznego karetki pogotowia, oraz przez rodzinę i funkcjonariuszy policji. Nie zlecono wykonania sekcji zwłok. -/-

7. Następnego dnia, w niedzielę o godz. 14.00, przed wydaniem oficjalnego aktu zgonu, zmarły został pochowany na cmentarzu miejskim w Starym Sączu. Żona zmarłego zajęła się formalnościami związanymi z pochówkiem. -/-

8. W czasie pogrzebu rodzina zażądała otwarcia trumny. Gdy to uczyniono, skarżący zauważyli, że na twarzy i czole zmarłego widniały głębokie cięcia oraz, że nie miał skrzyżowanych, jak to się zazwyczaj się czyni, rąk na piersiach. Miał natomiast zaciśnięte pięści. Wdowa oświadczyła, że rany na ciele jej męża były spowodowane upadkiem, który wydarzył się w przeddzień śmierci w jego miejscu pracy. -/-

9. Akt zgonu został wydany w poniedziałek 22 marca, to jest w dzień po pogrzebie. Nie wskazano w tym dokumencie przyczyny zgonu. -/-

10. W dniu 23 marca trzeci ze skarżących udał się do prokuratury rejonowej. Prokurator poinformował go, że uważa, iż J.W. „zapił się na śmierć” po zabawie i w związku z tym nie ma powodu do wszczęcia śledztwa oraz, że uważa sprawę za zamkniętą. Powiedział skarżącemu, że jeśli chce uzyskać więcej informacji to może pójść na policję w Starym Sączu. W istocie, wydaje się, że postanowienie o nie wszczynaniu postępowania karnego było oparte jedynie na informacjach przekazanych przez funkcjonariuszy policji. -/-

11. W czasie pobytu w komisariacie w Starym Sączu skarżący dowiedział się że żona jego brata oświadczyła, że w przeddzień śmierci mąż wrócił pijany z pracy około godziny dwudziestej. Skarżący nie uzyskał informacji na temat personaliów funkcjonariuszy policji prowadzących tę sprawę. -/-

12. Trzeci z skarżących podkreślił, że P.P., brat wdowy był funkcjonariuszem policji zatrudnionym w tym komisariacie. -/-

13. Trzeci ze skarżących spotkał się następnie z urzędnikami urzędu stanu cywilnego. Nie zezwolono mu na zapoznanie się z oryginałem aktu zgonu, niemniej jednak urzędniczka powiedziała mu, że od kiedy pracuje w tym urzędzie, nigdy nie spotkała się z przypadkiem, żeby zmarła osoba, będąca w wieku ofiary została pochowana następnego dnia po śmierci, bez podania przyczyny zgonu i przed wystawieniem aktu zgonu. -/-

14. W dniu 25 marca 1999 r. skarżący złożyli wniosek do Prokuratora Okręgowego w Nowym Sączu o wydanie zezwolenia na ekshumację i

sekcję zwłok krewnego w celu ustalenia przyczyny zgonu. W uzasadnieniu podali, że rozmawiali z pracodawcą oraz kolegami z pracy zmarłego, którzy nie potwierdzili wersji wydarzeń podanej przez wdowę i oświadczyli, że J.W. nigdy nie spożywał alkoholu w pracy oraz, że w piątek poprzedzający zgon, nie zranił się w pracy oraz, że wyszedł z pracy między godz.15 a 16 z kolegą, który go podwiozł samochodem do domu. Skarżący wniesli o przesłuchanie świadków. -/-

15. W dniu 14 kwietnia 1999 r. Komisariat Policji w Starym Sączu wszczął postępowanie karne w sprawie śmierci J.W. -/-

16. W dniach 19 i 21 kwietnia 1999 r. przesłuchano żonę i syna zmarłego. -/-

17. W dniu 21 kwietnia 1999 r. funkcjonariusze policji przesłuchali ojca zmarłego (drugiego ze skarżących).-/-

18. W dniu 22 kwietnia 1999 r. funkcjonariusze policji przesłuchali siostrę zmarłego (czwartą ze skarżących). -/-

19. W dniu 26 kwietnia 1999 r. przesłuchano szwagra zmarłego. -/-

20. W dniu 27 kwietnia funkcjonariusze policji przesłuchali szwagierkę i pracodawcę (Z.W.) zmarłego. Pracodawca zeznał, że w piątek poprzedzający zgon, J.W. pił z kolegami alkohol w stolarni, w której pracowali. Dodał, że pracownicy powiedzieli mu, że J.W. spadł ze stołka i z tego powodu leciała mu krew z nosa. -/-

21. W dniu 2 maja 1999 r. przesłuchano dwie córki oraz zięcia J.W. -/-

22. W dniu 4 maja 1999 r. policja przesłuchiwała kolegę z pracy J.W. oraz sąsiada z miejsca zamieszkania zmarłego, który zeznał, że widział go jak wracał pijany do domu w nocy poprzedzającej zgon. -/-

23. W dniu 11 maja przesłuchano następną osobę zatrudnioną w stolarni oraz szwagierkę J.W. -/-

24. W dniu 14 maja 1999 r. Prokurator Rejonowy w Nowym Sączu postanowił o przedłużeniu śledztwa w tej sprawie. -/-

25. W dniu 15 maja 1999 r. policja przesłuchiwała trzech świadków, w tym osobę, która podwiozła J.W. do domu w piątek oraz zarządcę kaplicy, w której umieszczono ciało zmarłego w sobotę. -/-

26. W dniu 17 maja 1999 r. policja przesłuchiwała funkcjonariusza policji, który przybył w sobotę rano na miejsce zdarzenia, tj. do mieszkania J.W. Zeznał, że nie zauważył skaleczeń na ciele ofiary, które mogłyby wskazywać na zgon z innych niż naturalna przyczyn. Dodał, że protokół ze zdarzenia sporządził w komisariacie oraz, że dyżurny policjant przekazał mu polecenie prokuratora zgodnie, z którym śledztwo miało być zamknięte po wydaniu karty zgonu przez lekarza. -/-

27. W tym samym dniu policja przesłuchiwała doktora E.M.C., który wystawił kartę zgonu. Lekarz oświadczył, że wystawił ten dokument na podstawie informacji przekazanych przez lekarza karetki pogotowia ratunkowego oraz przez rodzinę zmarłego i funkcjonariusza policji. Opierając się na tych informacjach nie można było ustalić dokładnej

przyczyny zgonu, lecz nie wskazywało na to, że zgon nastąpił z nienaturalnej przyczyny lub żeby ktoś się do niego przyczynił. -/-

28. W dniach 19 maja i 2 sierpnia przesłuchano pozostałych świadków.

29. Pismem z dnia 21 maja 1999 r. skarżący złożyli ponownie wniosek do Prokuratora Okręgowego w Nowym Sączu o ekshumację zwłok. We wniosku domagali się szczególności wyjaśnienia następujących kwestii:

- w jaki sposób zmarły doznał skaleczeń, które widzieli w czasie pogrzebu i dlaczego miał zaciśnięte pięści;
- dlaczego został tak szybko pochowany, bez wydania aktu zgonu;
- dlaczego urząd stanu cywilnego wydał akt zgonu bez uzyskania potwierdzenia co do przyczyny śmierci;

- w jakich okolicznościach doszło do zatuszowania obrażeń za ciele – córka J.W. dowiedziała się od dziadków, że pracownicy zakładu pogrzebowego przyszli do mieszkania w celu zapudrowania obrażeń na głowie i twarzy ofiary, by je ukryć. -/-

30. W dniu 28 czerwca 1999 r. skarżący zwrócili się pismem do Ministerstwa Sprawiedliwości, w którym przedstawili te same pytania oraz wskazywali na bezczynność prokuratora okręgowego. Złożyli wniosek o wszczęcie nowego śledztwa nie prowadzonego przez tą samą jednostkę policji. Wydaje się, że nie otrzymali odpowiedzi na to pismo. -/-

31. W dniu 26 lipca 1999 r. policja ze Starego Sącza oddała wniosek złożony przez skarżących o ekshumację zwłok, nie uznając tej czynności za konieczną, z uwagi na fakt, że jak zostało ustalone J.W. zmarł śmiercią naturalną. -/-

32. W dniu 27 lipca 1999 r. policja przesłuchiwała osobę, która przysłała do mieszkania w dniu 19 marca 1999 r. oraz W.G., lekarza karetki pogotowia, który stwierdził zgon J.W. Lekarz nie pamiętał czy zmarły miał rany na twarzy, ale jednocześnie zapewnił, że jeżeli zauważyłby cokolwiek nienormalnego lub podejrzanego, umieściłby te uwagi w odpowiednich dokumentach medycznych. -/-

33. W dniu 10 sierpnia 1999 r. policja w Nowym Sączu zamknęła postępowanie z powodu braku znamion popełnienia przestępstwa. W oparciu o zeznania świadków funkcjonariusze ustalili, że J.W. wrócił pijany do domu w piątek wieczorem i położył się spać; w sobotę żona stwierdziła, że mąż nie żyje, a rodzina wezwała karetkę pogotowia, z której lekarz stwierdził zgon J.W. Prokurator rejonowy utrzymał w mocy to postanowienie. -/-

34. Wydaje się, że we wrześniu i w październiku, skarżący odwoływali się od tego postanowienia składając pisma u Rzecznika Praw Obywatelskich oraz u prokuratora apelacyjnego. -/-

35. W dniu 23 września 1999 r. Prokurator Okręgowy w Nowym Sączu uchylił postanowienie o zamknięciu śledztwa. -/-

36. Między 16 a 22 października 1999 r. przesłuchano świadków. -/-

37. W dniu 20 listopada 1999 r. na polecenie prokuratora okręgowego, prokurator rejonowy postanowił o ekshumacji zwłok i badaniu pośmiertnym, które miało być przeprowadzone przez doktora B.L., lekarza sądowego z Nowego Sącza. W postanowieniu wskazano, że w przypadku pojawienia się wątpliwości co do przyczyny śmierci, należy niezwłocznie przeprowadzić sekcję zwłok. -/-

38. Ekshumacji dokonano w dniu 25 listopada 1999 r. na cmentarzu miejskim w Nowym Sączu. -/-

39. W dniu 10 grudnia 1999 r. prokurator rejonowy wydał postanowienie o zasięgnięciu opinii w Instytucie Medycyny Sądowej w Krakowie, w celu sprawdzenia, czy w tkankach ofiary znajdował się alkohol.

40. W dniu 23 grudnia 1999 r. prokurator okręgowy zawiesił postępowanie do czasu uzyskania wyników sekcji zwłok. -/-

41. W dniu 3 stycznia 2000 r. skarżący zwrócili się pismem do prokuratury apelacyjnej, w którym oprócz poprzednich zarzutów, zwrócili szczególnie uwagę na według nich niewystarczające kompetencje B.L. -/-

42. W dniach 18 stycznia i 17 lutego 2000 r. policja przesłuchiwała kolejnych świadków, w tym skarżących i wdowę po J.W. -/-

43. W dniu 15 lutego 2000 r. prokurator okręgowy poinformował skarżących, że śledztwo jest w toku oraz, że powinni zwracać się bezpośrednio do prokuratora rejonowego z wnioskami o przesłuchanie kolejnych świadków. -/-

44. W dniu 13 marca 2000 r. prokurator rejonowy odpowiedział na zażalenie z dnia 3 stycznia 2000 r. Uznał, że zarzuty formułowane przez skarżących wynikały z ich nieznajomości prawa oraz dodał, że ustalenie przyczyny zgonu jest obowiązkiem głównie służb medycznych. Według niego, nawet gdyby były wątpliwości co do naturalnych przyczyn zgonu, to nie jest to powód, dla którego lekarz nie powinien podpisywać karty zgonu; w istocie, lekarz z przychodni rejonowej oświadczył, że na podstawie informacji przekazanych przez lekarza z karetki pogotowia niemożliwe było ustalenie przyczyny zgonu, ale mimo wszystko nie było powodu by odmówić podpisania karty zgonu. -/-

Prokurator rejonowy podniósł również, że prokurator, który był na dyżurze w dniu 20 marca 1999 r. został poinformowany około godz. 7.30 o nagłej śmierci J.W. oraz, że nie podjął on w tym względzie żadnych czynności proceduralnych uznawszy, że okoliczności śmierci nie wzbudzały podejrzeń. W szczególności nie poinformowano go o żadnych skaleczeniach na ciele ofiary. Według prokuratora rejonowego, jeśli prokurator dyżurny miałby wiedzę o okolicznościach opisanych przez skarżących w składanych przez nich zażaleniach na pewno rozważyłby przeprowadzenie sekcji zwłok. Natomiast w stanie rzeczy w chwili zdarzenia nie doszło do żadnej nieprawidłowości z jego strony, ani do uchybienia. -/-

Co do zarzutu skarżących, że ich krewny został za wcześnie pochowany, prokurator rejonowy wskazał, że prawo przewiduje jedynie obligatoryjny 24-godzinny termin, a ponieważ nie stwierdzono popełnienia przestępstwa, nie była potrzebna zgoda prokuratora na pochowanie zwłok. Zauważył, że organizacją pogrzebu zajęła się wdowa wraz z pracownikami cmentarza oraz, że uzyskanie aktu zgonu w sobotę czy niedzielę jest niemożliwe, ponieważ urząd stanu cywilnego jest zamknięty. Podniósł w tym względzie, że pracownicy cmentarza mogli odmówić pochowania zmarłego, ponieważ stosowne przepisy przewidują, że aby zmarły został pochowany należy przedstawić zarówno kartę zgonu jak i akt zgonu. Prokurator podniósł na zakończenie, że brat wdowy jest funkcjonariuszem policji, ale nie brał on udziału w tym postępowaniu. -/-

45. W dniu 7 czerwca 2000 r. prokurator rejonowy przekazał skarżącym protokół z sekcji zwłok. W protokole wskazano, że ciało znajdowało się w stanie zaawansowanego rozkładu. Biegły lekarz sądowy nie stwierdził obrażeń czaszki, które mogłyby być przyczyną zgonu. Szereg możliwych lub domniemanych obrażeń wewnętrznych i zewnętrznych było na tym etapie nie do wykrycia. Badanie tkanek nie wykazało śladów alkoholu. Nie zdołano więc ustalić przyczyny zgonu. -/-

46. W dniu 8 czerwca 2000 r. prokurator podjął postępowanie. -/-

47. W tym samym dniu prokurator okręgowy oddał wniosek skarżących o odebranie sprawy Prokuratorowi Rejonowemu w Nowym Sączu. -/-

48. W dniu 12 czerwca 2000 r. prokurator rejonowy wydał postanowienie o wydaniu opinii przez Zakład Medycyny Sądowej w Krakowie mającej na celu ustalenie bezpośredniej przyczyny zgonu J.W. oraz stwierdzenie, czy zważywszy, że osoby obecne przy upadku J.W. w piątek nie wezwały karetki pogotowia, to ich zachowanie mogło przyczynić się do zgonu lub stanowić czyn przestępczy. -/-

49. Biegli z zakładu ustalili, że upadek z krzesła nie mógł być przyczyną śmierci J.W. Wykluczyli obecność poważnych obrażeń w obrębie czaszki. Nie byli w stanie jednak określić bezpośredniej przyczyny zgonu z powodu zaawansowanego rozkładu ciała. -/-

50. W dniu 13 czerwca prokurator przesłuchał ponownie kilku świadków. -/-

51. W dniu 18 września 2000 r. Zakład Medycyny Sądowej Uniwersytetu Jagiellońskiego wydał następującą opinię :

„możliwość ustalenia przyczyny zgonu okazała się mocno ograniczona z uwagi na fakt, że badanie pośmiertne nie zostało przeprowadzone we wcześniejszym terminie. W przypadku gdy takie czynności jak oględziny zewnętrzne ciała, sekcja zwłok oraz rutynowe badania takie jak badanie na obecność alkoholu w krwi i w moczu zmarłego oraz badanie histopatologiczne organów wewnętrznych byłyby przeprowadzone we właściwym czasie, pozwoliłoby to na ustalenie nie tylko mechanizmu i przyczyny śmierci, ale również pochodzenia obrażeń twarzy i poziomu alkoholu we krwi.”

52. Postępowanie karne zostało zamknięte w dniu 15 października 2000 r. Prokurator Rejonowy w Nowym Sączu podał w uzasadnieniu, że w dniu poprzedzającym zgon skarżący pił alkohol z kolegami z pracy i spadł z krzesła; był przytomny, leciała mu krew z nosa i miał niewielkie obrażenia; następnie został podwieszony do domu, gdzie zamienił kilka słów z rodziną i poszedł spać, a następnego dnia rano żona znalazła go martwego. Prokurator uznał, że nic nie wskazywało na to, że zostało popełnione przestępstwo oraz, że J.W. zmarł prawdopodobnie śmiercią naturalną. Stwierdził, że nikt nie może być oskarżony o nieudzielenie pomocy ofierze, ponieważ J.W. był przytomny po upadku i nic nie wskazywało, że potrzebuje jakiegokolwiek pomocy. -/-

53. Skarżący wnieśli zażalenie na to postanowienie. -/-

54. W dniu 5 lutego 2001 r. Sąd Rejonowy w Nowym Sączu utrzymał w mocy postanowienie wydane przez prokuratora. Sąd uznał, że oprócz niewielkich nieprawidłowości na początku postępowania, śledztwo było bardzo dobrze prowadzone: prokurator przesłuchiwał świadków z należytą starannością; ciało zostało ekshumowane, przeprowadzono sekcję zwłok, nic nie wskazywało, że dostępne dowody zostały błędnie ocenione. Niemniej jednak, ponieważ z powodu zaawansowanego rozkładu ciała ustalenie przyczyny zgonu okazało się niemożliwe, sąd rejonowy zmienił powód umorzenia postępowania z „braku przestępstwa” na „brak wystarczających czynników do powzięcia podejrzenia, że doszło do popełnienia przestępstwa” -/-

55. W okresie od sierpnia 2001 r. do stycznia 2002 r. na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich prokurator podjął dodatkowe czynności. Prokuratura przesłuchiwała ponownie dziewięciu świadków, przeprowadziła ponad dziesięć konfrontacji oraz uzyskała następną opinię Zakładu Medycyny Sądowej Uniwersytetu Jagiellońskiego. W opinii tej wskazano, że „z wysokim stopniem prawdopodobieństwa, bliskim pewności [można] wykluczyć, że przyczyną [zgonu J.W.] były obrażenia cielesne”. W piśmie z dnia 17 stycznia 2002 r. prokurator poinformował Rzecznika Praw Obywatelskich, że dodatkowe czynności śledcze nie doprowadziły do ujawnienia żadnej nowej okoliczności, która uzasadniałaby ponowne wszczęcie postępowania w sprawie śmierci J.W. -/-

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

56. Artykuł 209 Kodeksu postępowania karnego z 1997 roku stanowi :

§ 1. Jeżeli zachodzi podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci, przeprowadza się oględziny i otwarcie zwłok. -/-

§ 2. Oględzin zwłok dokonuje prokurator, a w postępowaniu sądowym sąd, z udziałem biegłego lekarza, w miarę możliwości z zakresu medycyny sądowej. W przypadkach niecierpiących zwłoki oględzin dokonuje Policja z obowiązkiem niezwłocznego powiadomienia prokuratora. -/-

(...)

§ 4. Otwarcia zwłok dokonuje biegły w obecności prokuratora lub sądu. (...)

§ 5. Do obecności przy oględzinach i otwarciu zwłok można, w razie potrzeby, oprócz biegłego, wezwać lekarza, który ostatnio udzielił pomocy zmarłemu. Z oględzin i otwarcia zwłok biegły sporządza opinię z zachowaniem wymagań artykułu 200 § 2. -/-

57. Na podstawie artykułu 210 tego kodeksu prokurator albo sąd może zarządzić wyjęcie zwłok z grobu w celu dokonania oględzin lub otwarcia zwłok. -/-

58. Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 roku o cmentarzach stanowi jak następuje :

Artykuł 8

« 1. Przyjęcie zwłok do pochowania następuje po przedstawieniu dokumentów określonych w art. 11 ust 5 i 9. -/-

Artykuł 11

5. Jeden z egzemplarzy karty zgonu, zawierającej adnotację urzędu stanu cywilnego o zarejestrowaniu zgonu, przedstawia się administracji cmentarza w celu pochowania zwłok, drugi zaś służy do celów statystycznych. -/-

(...)

9. W przypadkach, w których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że przyczyną zgonu jest przestępstwo, na pochowanie zwłok oprócz karty zgonu wymagane jest zezwolenie prokuratora. -/-

Artykuł 18

1. Kto narusza przepisy niniejszej ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie, podlega karze aresztu lub grzywny. -/-

Artykuł 21

1. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów niniejszej ustawy oraz przepisów wykonawczych sprawują starostowie, (...), burmistrzowie oraz właściwi miejscowo inspektorzy sanitarni. -/-

2. Ogólny nadzór nad sprawami objętymi niniejszą ustawą sprawują według właściwości ministrowie właściwi: do spraw administracji publicznej i do spraw zdrowia.” -/-

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 2 KONWENCJI

59. Przywołując artykuł 2 Konwencji skarżący zarzucili brak skutecznego, rzetelnego i sprawnego śledztwa, które doprowadziłoby do ustalenia przyczyny zgonu ich krewnego i rozwiąło wątpliwości co do

okoliczności związanych z jego śmiercią. Artykuł 2 Konwencji brzmi następująco :

„1. Prawo każdego człowieka do życia jest chronione przez ustawę. Nikt nie może być umyślnie pozbawiony życia, wyjąwszy wypadki wykonania wyroku sądowego skazującego za przestępstwo, za które ustawa przewiduje taką karę. -/-

2. Pozbawienie życia nie będzie uznane za sprzeczne z tym artykułem, jeżeli nastąpi w wyniku bezwzględnie koniecznego użycia siły :

- a) w obronie jakiejkolwiek osoby przed bezprawną pomocą ;
- b) w celu wykonania zgodnego z prawem aresztowania lub uniemożliwienia ucieczki osobie pozbawionej wolności zgodnie z prawem ;
- c) w działaniach podjętych zgodnie z prawem w celu stłumienia zamieszek lub powstania.”

60. Rząd zakwestionował zarzuty skarżących. -/-

A. Dopuszczalność skargi -/-

61. Trybunał stwierdza, że skarga nie może być uznana za oczywiście nieuzasadnioną w rozumieniu artykułu 35 § 3 Konwencji i nie ma żadnego powodu by uznać ją za niedopuszczalną. Należy, zatem uznać ją za dopuszczalną. -/-

B. Meritum

1. Argumenty stron -/-

62. Skarżący zarzucili brak skutecznego, rzetelnego i sprawnie prowadzonego śledztwa, które doprowadziłoby do ustalenia przyczyny zgonu ich krewnego i rozwiało wątpliwości co do okoliczności związanych z jego śmiercią. Zarzucili w szczególności, że wzięwszy pod uwagę fakt, że dwóch lekarzy nie było w stanie ustalić przyczyny zgonu, władze nie powinny wyrazić zgody na pochowanie zwłok w tak krótkim czasie oraz, że otwarcie zwłok powinno być niezwłocznie przeprowadzone. Zakwestionowali konkluzję sądu krajowego, który stwierdził, że przeprowadzona później sekcja zwłok naprawiła wcześniejsze niedociągnięcia w śledztwie; wskazali, że sekcja zwłok została przeprowadzona dopiero po dziewięciu miesiącach i nie przyniosła odpowiedzi na dręczące ich pytania, gdyż w tym czasie z powodu rozkładu ciała prawidłowe badanie nie było już możliwe. -/-

63. Rząd utrzymywał, że śledztwo było prowadzone zgodnie z wymaganiami artykułu 2. Podkreślił, że badanie pośmiertne jest przeprowadzane jedynie w przypadku, gdy istnieje podejrzenie, że śmierć nastąpiła w wyniku przestępstwa. W tej sprawie policja i prokurator oparli się na opinii lekarza, który zbadał ciało i wydał kartę zgonu. W przedmiocie

czasu trwania postępowania Rząd podkreślił, że śledztwo było przedłużane z powodu postawy skarżących, którzy byli przekonani, że ktoś przekupił organy ścigania, aby zamknęły one śledztwo oraz, że rodzina wdowy J.W. utrudniała prawidłowy przebieg postępowania. Rząd przypomniał w tym względzie, że skarżący złożyli szereg zażaleń do różnych urzędów oraz, że kwestionowali słusność działań prokuratorów prowadzących śledztwo oraz wiarygodność biegłego lekarza sądowego. -/-

2. Ocena Trybunału

a) Zasady ogólne

64. Trybunał przypomniał, że zgodnie z jego orzecznictwem, nakazany przez artykuł 2 obowiązek ochrony życia, w związku z obowiązkiem „zapewnienia każdemu człowiekowi podlegającemu [jego] jurysdykcji prawa i wolności” ciążyącym na Państwie na podstawie artykułu 1, pociąga za sobą i stawia wymóg prowadzenia urzędowego oraz niezależnego postępowania karnego w przypadku, gdy użycie siły spowodowało śmierć człowieka. Charakter i stopień tego minimum skuteczności zależą od okoliczności danej sprawy. Są one oceniane na podstawie wszystkich istotnych faktów oraz uwzględniając praktyczną rzeczywistość pracy śledczej (*Buldan p. Turcji*, nr 28298/95, § 83, dn. 20 kwietnia 2004 r.; *Velikova p. Bułgarii*, nr 41488/98, § 80). Śledztwo musi być w szczególności szczególne, bezstronne i rzetelne. -/-

65. Trybunał zauważył, że zawarty w artykule 2 proceduralny wymóg prowadzenia skutecznego śledztwa stał się osobnym i niezależnym obowiązkiem (*Šilih p. Słowenii* [WI], nr 71463/01, § 159, dn. 9 kwietnia 2009 r.). Ponadto, jak zostało już powiedziane, obowiązek ten nie ogranicza się do przypadków, w których zostało ustalone, że Państwo jest odpowiedzialne za zgon; w przypadku twierdzenia, że zadano umyślnie śmierć człowiekowi jedynie fakt zawiadomienia władz o śmierci pociąga za sobą *ipso facto* obowiązek wszczęcia urzędowego skutecznego śledztwa w zakresie artykułu 2 (*Yaşa p. Turcji*, dn. 2 września 1998 r., § 100, *Zbiór* 1998-VI; *Süheyla Aydın p. Turcji*, nr 25660/94, § 171, dn. 24 maja 2005 r.). W przypadkach nieumyślnego spowodowania śmierci i gdy ma zastosowanie wymóg proceduralny, obowiązek ten może powstać poprzez złożenie formalnego doniesienia przez krewnych zmarłego (*Calvelli i Ciglio p. Włochom* [WI], nr 32967/96, § 51, ETPCz 2002-I, oraz *Vo p. Francji* [WI], nr 53924/00, § 94, ETPCz 2004-VIII). Zdarzało się w wielu przypadkach, że podnoszono naruszenie obowiązku proceduralnego wynikającego z artykułu 2, przy braku zarzutu dotyczącego merytorycznego aspektu tego przepisu (wyż. cyt. *Calvelli i Ciglio*, §§ 41 à 57; *Byrzykowski p. Polsce*, n° 11562/05, §§ 86 oraz 94 do 118, dn. 27 czerwca 2006 r.).

66. Prowadzone postępowanie karne winno być skuteczne również w tym sensie, że powinno doprowadzić do zidentyfikowania sprawców

przestępstwa i ich ukarania. Nie chodzi tu o zobowiązanie rezultatu ale o zobowiązanie użycia środków. Władze winny podjąć, będące w ich dyspozycji, uzasadnione kroki aby uzyskać dowody w sprawie, w tym między innymi, zeznania naocznych świadków, ekspertyzy i w danym wypadku, sekcję zwłok, której wyniki dostarczą całościową i dokładną informację o obrażeniach oraz obiektywną analizę wniosków, a w szczególności informację o przyczynie śmierci (*Anguelova p. Bułgarii*, nr 38361/97, §§ 136-139, ETPCz 2002-IV, wraz z cytowanymi tam odnośnikami).-/-

b) Zastosowanie w przedmiotowej sprawie

67. Należy oddzielić przedmiotową sprawę od spraw o śmiertelne użycie siły przez funkcjonariuszy państwa lub przez inne osoby będące w zмовie z funkcjonariuszami państwa (zob. np. *McCann i inni p. Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z dn. 27 września 1995r., seria A nr 324, *Hugh Jordan p. Zjednoczonemu Królestwu*, nr 24746/94, wyrok z dn. 4 maja 2001 r., ETPCz 2001-III (fragmenty), *Shanaghan p. Zjednoczonemu Królestwu*, nr 37715/97, wyrok z dn. 4 maja 2001 r., ETPCz 2001-III (fragmenty)), również od takich, w których okoliczności faktyczne nakazywały władzom ochronę życia jednostki, w takich wypadkach na przykład, gdy władze były odpowiedzialne za dobrostan jednostki (zob. np. *Paul et Audrey Edwards p. Zjednoczonemu Królestwu*, nr 46477/99, wyrok z dnia 14 marca 2002 r., ETPCz 2002-II), od takich wreszcie, w których władze wiedziały lub powinny wiedzieć, że chodzi o życie człowieka (zob. np., *Osman p. Zjednoczonemu Królestwu*, wyrok z dnia 28 października 1998 r., *Zbiór wyroków i postanowień* 1998-VIII). -/-

68. Trybunał przypominał jednak, że brak bezpośredniej odpowiedzialności państwa za śmierć jednostki nie wyklucza zastosowania artykułu 2. Zobowiązania proceduralne wynikające z tego artykułu nakazują prowadzenie skutecznego urzędowego postępowania karnego w wypadku, gdy można sądzić, że jednostka doznała potencjalnie śmiertelnych obrażeń w podejrzanych okolicznościach. -/-

69. W przedmiotowej sprawie sporna jest kwestia, czy okoliczności związane ze śmiercią J.W. powinny wywołać we władzach podejrzenie o przestępcze w nich uczestnictwo osoby trzeciej dające *ipso facto* podstawę do wszczęcia postępowania karnego na mocy artykułu 2. -/-

70. Trybunał zauważył, że skarżący zmarł w swoim mieszkaniu w obecności najbliższej rodziny. Funkcjonariusz policji, który przybył na miejsce zdarzenia mniej więcej w tym samym czasie, co karetka pogotowia, nie zauważył niczego, co mogłoby wskazywać, że zostało popełnione przestępstwo. Żadna z osób przebywających w mieszkaniu zmarłego, łącznie z członkami rodziny i lekarzem karetki pogotowia, także o niczym niepokojącym go nie powiadomiła. Na podstawie protokołu sporządzonego

przez tego funkcjonariusza policji prokurator uznał, że nie ma potrzeby podejmowania dalszych czynności. -/-

71. Trybunał uznał, że nie można było zarzucić władzom niedociągnięcia, że na tym etapie wykluczyły możliwość zabójstwa. -/-

Trybunał podniósł jednak, że lekarz z przychodni rejonowej podpisał kartę zgonu w przeddzień pochowania zwłok opierając się jedynie na informacjach przekazanych przez lekarza z karetki pogotowia, rodzinę i funkcjonariuszy policji (zob. pow. akapit 6). Natomiast akt zgonu, w którym nie została zawarta żadna informacja o przyczynie zgonu, został wydany rodzinie w dzień po pogrzebie (zob. pow. akapit 9). -/-

72. Trybunał zauważył następnie, że niedługo po pogrzebie skarżący zwrócili się do władz z wątpliwościami nurtującymi ich, a związanymi ze śmiercią J.W. oraz jego pochowaniem. -/-

Pochowanie zmarłego na cmentarzu miejskim w nienormalnie szybkim czasie wydaje się niezgodne z właściwymi przepisami prawa krajowego (zob. pow. część „prawo wewnętrzne” akapit 58), ponieważ nie dostarczono administracji cmentarza aktu zgonu ani zaświadczenia o wpisie do rejestru stanu cywilnego. To wystarczy Trybunałowi, aby Państwo - lokalna administracja właściwa do nadzoru nad wykonywaniem wyżej wskazanych przepisów, przyjęło na siebie odpowiedzialność za ten stan; jest ono odpowiedzialne za ewentualne uchybienia. -/-

W tych okolicznościach i wzięwszy pod uwagę inne czynniki związane ze śmiercią J.W. trudno jest znaleźć usprawiedliwienie dla faktu, że postępowanie karne zostało wszczęte dopiero po trzech tygodniach (zob. pow. akapit od 10 do 15). -/-

Ponadto, miały miejsce trudne do wytłumaczenia opóźnienia w przesłuchaniach świadków. Lekarz, który podpisał kartę zgonu został przesłuchany około dwa miesiące po zdarzeniu, a lekarz karetki pogotowia, który zbadał ciało i potwierdził zgon po następnych dwóch miesiącach. Po takim okresie czasu, nie był on w stanie przypomnieć sobie szczegółów dotyczących ewentualnych obrażeń doznanych przez zmarłego (zob. pow. akapit od 27 do 32). -/-

73. Trybunał zauważył, że ponieważ nie przeprowadzono sekcji zwłok, ani badania krwi przed pochowaniem lub w niedługim po nim czasie, nie można było ustalić dokładnej przyczyny zgonu J.W. -/-

Prawdą jest, że pierwsze postanowienie o zamknięciu śledztwa zostało uchylone oraz, że w końcu przeprowadzono pośmiertne badanie ciała. Jednak działania te nie mogły naprawić wcześniejszych uchybień, ponieważ zostały przeprowadzone w dziewięć miesięcy po pochowaniu ciała i stąd biegli nie byli w stanie udzielić odpowiedzi na pytania skarżących (zob. pow. akapit 51). -/-

74. Te względy stanowią dla Trybunału wystarczającą podstawę do stwierdzenia, że władze popełniły uchybienia w prowadzeniu sprawnego i skutecznego postępowania karnego w sprawie okoliczności związanych ze

śmiercią krewnego skarżących zgodnego z proceduralnymi zobowiązaniami wynikającymi z artykułu 2 Konwencji. -/-

Trybunał przypomniał jednak, że zobowiązanie do prowadzenia skutecznego postępowania nie jest zobowiązaniem rezultatu, ale zobowiązaniem użycia środków. Trybunał doszedł więc do tego wniosku z tej przyczyny, że ogólnie postępowanie było prowadzone w nieskuteczny sposób, a nie dlatego, że nie ustalono przyczyny śmierci J.W. -/-

75. Doszło zatem do naruszenia proceduralnego aspektu artykułu 2 konwencji. -/-

II. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

76. Zgodnie z artykułem 41 Konwencji,

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów oraz jeśli prawo wewnętrzne Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie.”

A. Szkoda

77. Skarżący domagali się 10 000 EUR (dziesięć tysięcy euro) z tytułu poniesionej szkody moralnej. Ich zdaniem kwota ta odpowiednio wynagrodzi szkodę moralną, jakiej doznali z powodu naruszenia Konwencji.

78. Rząd uznał, że kwota ta jest wygórowana. -/-

79. Dokonując swej oceny na zasadzie sprawiedliwości Trybunał stwierdził, że należy przyjąć żądanie skarżących i przyznać im 10 000 EUR (dziesięć tysięcy euro) z tytułu szkody moralnej. -/-

B. Koszty i wydatki

80. Skarżący, którym przyznano pomoc prawną nie przedstawili dodatkowych roszczeń z tytułu kosztów i wydatków. -/-

C. Odsetki za zwłokę

81. Trybunał uznaje, że odsetki z tytułu niewypłacenia zasądzonych kwot powinny być naliczone według stopy równej krańcowej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe. -/-

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE,

1. *Uznaje* skargę za dopuszczalną ; -/-
2. *Uznaje*, że doszło do naruszenia aspektu proceduralnego artykułu 2 Konwencji; -/-
3. *Uznaje, iż*
 - a) pozwane Państwo winno wpłacić skarżącym w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji kwotę 10 000 EUR (dziesięć tysięcy euro) z tytułu szkody moralnej, która będzie przeliczona na polskie złote po kursie z dnia zapłaty, powiększoną o podatek, który może być pobrany;
 - b) od wygaśnięcia wyżej wspomnianego terminu do momentu zapłaty będą płacone zwykłe odsetki według stopy procentowej równej krańcowej stopie Europejskiego Banku Centralnego stosowanej w tym okresie, powiększonej o trzy punkty procentowe; -/-

Sporządzono w języku francuskim i obwieszczono pisemnie w dniu 27 kwietnia 2010 roku, zgodnie z artykułem 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału. -/-

Fatoş Aracı
Zastępca Kanclerza

Nicolas
Przewodniczący

Bratza